

AGROCOMBUSTIBLES

ENERGIA ALLIBERADORA O NEOCOLONIALISTA?

HORACIO MARTINS DE CARVALHO

Curitiba, Brasil

En els darrers 40 anys tots hem anat prenent consciència de la degradació i pol·lució ambientals que el nostre *modus vivendi* està provocant en el clima del planeta Terra. La concentració de diòxid de carboni (CO₂) a l'atmosfera ha anat creixent gairebé un 0,4% per any. Això es deu a la utilització del petroli, el gas i el carbó mineral, i a la destrucció de les selves tropicals. L'efecte conjunt d'aquestes causes de pol·lució podrà produir un augment de l'escalfament mundial de l'atmosfera del planeta Terra calculat entre els 2 i els 6° Celsius en els propers cent anys, per l'anomenat efecte hivernacle. Un escalfament d'aquestes dimensions no només alterarà els climes de tot el món, sinó que pujarà també el nivell mig de les aigües del mar en com a mínim 30 cm, cosa que podrà interferir en la vida de milions de persones que habiten les àrees costaneres més baixes del planeta.

Per altra banda, informes recents de l'ONU sobre canvis climàtics suggereixen que un increment més accelerat de l'escalfament mundial podrà tenir lloc molt abans d'aquest període previst, en cas que no es duguin a terme mesures de reducció, tant de la deforestació tropical com de l'emissió dels GEEs (diòxid de carboni, metà, clorofluorcarbonats, CFC i òxid de sofre).

Com a resultat de debats i negociacions intergovernamentals, el 1997 es va signar el Protocol de Kyoto (Japó), sense la participació dels EUA ni d'Austràlia, acord que contemplava mesures per controlar i reduir les emissions de GEEs. Aquest protocol va entrar oficialment en vigor el febrer de 2005, i duia una proposta de calendari per la qual els països desenvolupats (on hi ha la major emissió de GEEs) van assumir el compromís de reduir la quantitat de gasos contaminants en com a mínim 5,3% fins el 2012, en relació als nivells de 1990. Els països signataris del protocol hauran de posar en pràctica plans per reduir l'emissió d'aquests gasos entre el 2008 i el 2012.

Entre les mesures proposades hi ha la de barrejar un 20% d'etanol (alcohol combustible) a la benzina. Prenent en consideració només els EUA, el Japó i els països desenvolupats d'Europa, es calcula que importaran dels països productors, en especial del Brasil, el 2017, aproximadament 10.000 milions de litres d'etanol. Ara bé, els EUA són els propietaris del 40% de la flota de vehicles

del planeta, però l'alcohol només correspon al 2,5% del mercat local de combustibles, mentre els EUA produeixen etanol a partir del blat de moro, amb costos molt elevats en relació als de la producció de l'etanol a partir de la canya de sucre.

En aquesta situació, les grans empreses multinacionals han descobert que la superació parcial dels problemes ambientals podria esdevenir un gran negoci, molt rendible, tot i que les seves iniciatives empresarials no eliminin sosteniblement les causes d'alguns d'aquests problemes, com ara la deforestació dels tròpics i de les sabanes, l'ús intensiu dels combustibles fòssils (petroli i gas natural) i l'elevada emissió dels gasos de l'efecte hivernacle (GEEs). Totes elles causes que provoquen l'indesitjable i creixent, tot i que discret, escalfament del planeta. Entre les iniciatives que estan motivant les empreses multinacionals a intentar superar una de les causes de l'emissió dels GEEs, hi ha la producció dels agrocombustibles com l'etanol (alcohol etílic) i els olis vegetals, entre ells el gas-oil vegetal.

Els agrocombustibles són formes d'energia obtingudes a partir de la biomassa o, en altres paraules, de la producció d'espècies vegetals que proporcionen matèria primera per a la producció, ja sigui d'alcohol (etanol), com en el cas de la canya de sucre i de la iuca, entre d'altres, ja sigui d'olis vegetals, a partir de soja, girasol, colza, mamona o macauba. Ja hi ha investigacions avançades per tal de produir etanol a partir de la matèria seca o dels residus vegetals de la canya, la palla, el blat de moro, les branques dels arbres destinats a la producció de cel·lulosa, etc. Es calcula que a partir del 2012 la producció d'etanol de la cel·lulosa ja sigui competitiva als EUA amb la de l'etanol tradicional, a partir de sucres i polpes de fruits, o palla com la de la canya de sucre.

El viatge d'en Bush a alguns països llatinoamericans, l'abril del 2007, per aconseguir acords sobre la producció i distribució d'etanol combustible va confirmar la preocupació i sospita d'innombrables ONGs i moviments socials populars que els agrocombustibles s'han convertit en el centre mundial dels interessos de les grans corporacions multinacionals, no només en la producció i l'oferta d'alternatives complementàries a les derivades del petroli, sinó com a domini sobre els territoris més aptes per a

la producció d'aquestes matèries primeres.

Diversos països llatinoamericans estan desenvolupant iniciatives per augmentar la producció d'etanol i d'olis vegetals combustibles. Entre ells, sobresurt el Brasil com el país que reuneix les condicions territorials i climàtiques més favorables per a aquesta producció, si es té en compte que el 2006 Brasil i els EUA han produït junts, el 70% (38.000 milions de litres) del total (58.000 mil milions) de la producció d'etanol combustible de tot el món.

Brasil és el país on es concentra la major part de les ambicions de les empreses multinacionals, així com del govern nord-americà. Es calcula que al Brasil hi ha, segons les estimacions capitalistes, prop de 100 a 150 milions d'hectàrees potencialment disponibles per plantar-hi conreus apropiats per a la producció de matèria primera d'agrocombustibles com l'etanol i els olis vegetals.

Avui al Brasil es conreen 6.5 milions d'hectàrees amb canya, tant per produir sucre com alcohol combustible. La meta dels grans fabricants és la d'assolir el 2012 una producció d'aproximadament 38 mil milions de litres d'etanol, cosa que implicarà una plantació de prop de 10.3 milions d'hectàrees de canya.

Això no obstant, la pretensió brasilera és encara molt més gran: produir, fins al 2017, per atendre la creixent demanda mundial d'etanol per part dels EUA, Europa, el Japó, Austràlia i Xina, així com diversos països llatinoamericans, un total de 110 mil milions de litres d'etanol, cosa que significarà plantar 28 milions d'hectàrees. Es pot preveure a Brasil l'aparició d'un enorme "desert verd", el monoconreu de canya de sucre. D'aquesta manera, Brasil es transformarà en la plataforma per a l'exportació d'agrocombustibles arreu del món, així com de la tecnologia per produir-los (com la canya de sucre transgènica), però sota el control de les empreses multinacionals.

Aquest creixement desmesurat de la producció de la biomassa per a la producció d'agrocombustibles té lloc sota el control del gran capital nacional i multinacional. Ben estimulat pel govern brasiler, que adopta un model de producció i unes tecnologies que accentuen el monoconreu, l'ús intensiu d'agrotòxics, de fertilitzants i herbicides d'origen industrial, de forta mecanització pesada. En fi, un model socialment exclouent i ecològicament insostenible.

Aquest model de producció és antisocial perquè concentra la riquesa i la renda en el camp, compromet la sobirania alimentària, augmenta l'explotació dels

treballadors, desarticula econòmicament i culturalment la pagesia, disgrega ètnicament i socialment els pobles indígenes i els pescadors artesans. I, encara més, desnacionalitza les terres i treu de l'agenda nacional la reforma agrària. És antiecològic perquè contamina amb agrotòxics i herbicides les aigües i els sòls, amplia la desforestació dels tròpics i de les sabanes, i redueix, pel monoconreu, la biodiversitat existent a les àrees on es conrea la canya de sucre.

Les poblacions llatinoamericanes es troben, en aquest començament del segle XXI, amb polítiques públiques i de les grans empreses capitalistes que capturen i manipulen les reivindicacions i propostes de milers d'organitzacions i moviments socials populars en relació a la recerca d'alternatives energètiques a partir de fonts d'energia renovables per protegir el medi ambient i la vida del planeta Terra. No obstant, allò que constituïa una esperança, s'ha convertit en un gran negoci burgès, dirigit per les empreses multinacionals. Allò que havia de ser alliberador, es va tornar contra els pobles de manera opressora i iníqua.

I, tal vegada encara més greu que tot això, la política de producció d'agrocombustibles sota el model de producció neocolonialista és tant o més ambientalment contaminant que la situació anterior, a causa principalment del monoconreu de la canya, i de l'ús intensiu d'agrotòxics, herbicides i fertilitzants d'origen industrial. L'agrocombustible era una utopia d'energia alternativa alliberadora i ha esdevingut un instrument de neocolonialisme contemporani.

Per trencar amb tot això, cal que els moviments i organitzacions socials i populars d'arreu del món, articulats en xarxes socials mundials, denunciïn les intencions i les pràctiques imperials, principalment sobre els països llatinoamericans. És indispensable que reafirmen que un altre model de producció i tecnològic és possible per a la producció d'agrocombustibles i per reduir l'emissió de GEEs.

Cal reafirmar que la concepció del món capitalista i neoliberal imposada pels països desenvolupats sobre els països en vies de desenvolupament, és la responsable directa del desaprofitement, del consum individualista irresponsable, de béns com els automòbils particulars, i dels models de producció competitiu destructors de la solidaritat entre les persones, entre les iniciatives econòmiques i entre els pobles. Aquesta concepció del món degrada el medi ambient, i es torna genocida, en fer de la vida un objecte de negoci.